

Манн Р.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3936-2677>

Гладкий Д.В.

здобувач наукового ступеня доктор філософії з економіки
Черкаського державного технологічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1687-8833>

Mann Ruslan

Doctor of Economics, Full Professor,
Head of the Department of Economics and Management
Cherkasy State Technological University

Hladkii Dmytro

Postgraduate Student
Cherkasy State Technological University

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РЕГІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

ASSESSMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL IN THE REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGY

Стаття присвячена аналізу впливу інноваційного потенціалу на регіональний розвиток та розробці підходу до його оцінки в системі стратегічного менеджменту регіонів. Автор статті виходить з того, що сталий регіональний розвиток можливий за умови активізації інноваційного потенціалу території. Стаття вирішує проблему комплексної оцінки інноваційного потенціалу з позиції регіональної стратегії розвитку. В результаті проведеного дослідження запропоновано підхід до оцінки інноваційного потенціалу регіону з позицій забезпечення розвитку новацій, сприяння активності інноваційної діяльності, гарантування її ефективності та безпеки. Особливістю та перевагою підходу є всебічна оцінка інноваційного потенціалу та можливість встановити не тільки його стан, а й перспективи подальшої активізації. Результати дослідження можуть бути корисними для системи державного та регіонального менеджменту, оскільки обґрунтовують напрями формування регіональної стратегії розвитку.

Ключові слова: регіональна стратегія розвитку, інноваційний потенціал регіону, інноваційна активність, інноваційна забезпеченість, інноваційна підтримка, інноваційна безпека.

The paper is devoted to the analysis of the impact of innovation potential on the regional strategy and the development of an approach to its assessment in the system of strategic management of the region. The author of the paper assumes that sustainable regional development is possible if the innovative potential of the territory is activated. The paper solves the problem of comprehensive assessment of innovation potential from the standpoint of regional development strategy. In order to comprehensively evaluate the innovative potential in the concept of regional development, the author proposes to evaluate it according to four basic criteria: "innovative security", "innovative activity", "innovative security" and "innovative support". The last two criteria reflect the state's interest in supporting innovative activities and determine the vector of the region's development strategy. The author claims that the concept of strategic management of regional development should be based on the ideas of activating the innovative potential of territories, as this will contribute to the competitiveness of regions due to innovative solutions in all spheres of the economy. Effective use of the region's opportunities for innovative activity makes it possible to develop innovations, spread the principles of the knowledge economy, involve the business sector in high-tech developments, improve the quality of life of the population, and promote a positive image of the region. The assessment of innovation potential reveals the prospects for the further development of the region, the possibility of realizing regional and state national interests based on the knowledge economy. The peculiarity and advantage of the approach is a comprehensive assessment of the innovative potential and the opportunity to establish not only its state, but also the prospects for further activation. The results of the research can be useful for the system of state and regional management, as they substantiate the directions of formation of the regional development strategy. A promising direction of future research on this issue is modeling the influence of the innovative potential of territories on the system of regional interests.

Keywords: regional development strategy, innovative potential of the region, innovative activity, innovative security, innovative support, innovative security.

Постановка проблеми. В умовах поступового переходу до економіки знань актуалізується система управління інноваційним розвитком регіонів в контексті реалізації їх економічних інтересів. Концепція регіонального розвитку має сприяти створенню умов для інноваційного бізнесу, впровадженню інновацій у всіх сферах суспільної діяльності.

Але інноваційний розвиток не виникає сам собою, він можливий тільки при наявності певного потенціалу – можливості здійснювати інноваційну діяльність у різних секторах науки та бізнесу. Інноваційний потенціал різниці за регіонами країни. Це обумовлене нерівномірним розподілом ресурсів, різним ступенем розвитку інноваційної інфраструктури, соціокультурними відмінностями та може ускладнювати реалізацію стратегічних цілей держави. За таких умов оцінка інноваційного потенціалу регіонів з позиції реалізації стратегії регіонального розвитку набуває наукової актуальності та практичної значимості.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інноваційний потенціал регіонального розвитку є об'єктом досліджень таких науковців, як Б. Погрішук, В. Щербич [1], Н. Буняк [2], О. Зінченко, В. Апалькова, С. Мильніченко, О. Руденко, О. Пригодюк [3], П. Григорук, Н. Хрущ [4], Ю. Дідович, П. Тізеш [5].

Ці науковці розглядають інноваційний потенціал в контексті різних економічних моделей регіонального розвитку [1; 2], досліджують його вплив на реалізацію національних економічних інтересів [3], розробляють методики оцінки його рівня та динаміки [4], пропонують підходи до компонентного аналізу [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на певний науковий інтерес до інноваційного потенціалу та його впливу на регіональну економіку, все ще питання його оцінки з позиції реалізації стратегії регіонального розвитку є малодослідженими.

Мета статті полягає у розробці підходу до оцінки інноваційного потенціалу в контексті регіональної стратегії розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегія розвитку регіону передбачає розробку ефективної моделі, яка дозволяє комплексно задіяти всі сфери діяльності та спрямувати їх на досягнення цілей сталого розвитку, який неможливий без інноваційної діяльності та активного впровадження передових досягнень в науці, техніці, менеджменті. Це забезпечить конкурентоспроможність регіонів та держави в цілому та дасть змогу відновити національну економіку в післявоєнний період.

Стратегія розвитку регіону априорі повинна мати інноваційний характер, показувати вектор та створювати умови для впровадження інновацій в різних сферах економіки. Це можливо досягнути тільки за умови вдалого використання інноваційного потенціалу регіону, а для цього його потрібно оцінити та правильно визначити шляхи активізації.

Інноваційний потенціал регіону немає однозначного визначення, існують декілька підходів до його трактування. Найбільш поширеним є розуміння по-

тенціалу як сукупності ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність, та можливість їх використання із метою досягнення конкретних цілей. Прихильники цього підходу у якості показників оцінки інноваційного потенціалу розглядають наявність наукових кадрів, джерел фінансування інноваційної діяльності, об'єкти інтелектуальної власності [6; 7]; науково-дослідну інфраструктуру [8].

Представники іншого підходу до оцінки інноваційного потенціалу територій більш акцентують увагу на інноваційній активності економічних агентів. Оцінки підлягають результати науково-технологічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки і продукції, що охоплює усі стадії науково-технологічного циклу [9]. Досліджується структура витрат на інноваційну діяльність та ведеться аналіз інноваційної співпраці підприємств.

Обидва підходи розкривають стан інноваційної діяльності в регіонах, дають можливість проаналізувати передумови її розвитку. Однак вони не відображають, як інноваційний потенціал впливає на розробку та реалізацію цілей регіонального менеджменту. Для того щоб комплексно оцінити інноваційний потенціал в концепті регіонального розвитку пропонуємо його оцінювати за чотирима базовими критеріями: «інноваційна забезпеченість», «інноваційна активність», «інноваційна безпека» та «інноваційна підтримка». Два останні критерії саме і відображають зацікавленість держави у підтримці інноваційної діяльності та визначають вектор стратегії розвитку регіону.

Інноваційна активність передбачає інтенсивність співробітництва в сфері науки та технологій, впровадження інновацій, збільшення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю [3]. Цей критерій охоплює два напрями – виробничу та інвестиційну активність. Виробнича активність розкриває ступінь розвитку інноваційного бізнесу, співробітництво в науковій та технологічній сфері, оновлення технологій та асортименту інноваційної продукції, вихід на міжнародні ринки [10]. Інвестиційна активність відображає обсяги та інтенсивність фінансування інноваційних проектів, активізацію інвестиційної діяльності на регіональному рівні.

Інноваційна забезпеченість характеризує наявність ресурсів інноваційної діяльності і наскільки успішно вони застосовується для досягнення цілей розвитку територій [3]. Оцінка здійснюється на основі показників, що розкривають стан інноваційної інфраструктури, матеріальну та кадрову забезпеченість інноваційної діяльності. До таких показників можна віднести кадрові показники (наприклад, кількість працівників та дослідників, задіяних у виконанні НДР, частка працівників, які мають науковий ступінь, у загальній кількості задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, кількість технічного та допоміжного персоналу у загальній кількості задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок тощо) та показники розвитку інноваційної інфраструктури (наприклад, кількість індустриальних, технологічних та наукових парків,

закладів вищої освіти, частка організацій, які здійснюють науково-дослідні роботи, у загальній кількості інноваційно активних підприємств тощо).

Інноваційна безпека розкриває, як захищені інновації від несанкційного відтворення, наскільки вони відповідають глобальним викликам, є актуальними та конкурентоздатними, і наскільки держава забезпечує ефективну інноваційну діяльність бізнесу. Оцінка здійснюється на основі показників, які комплексно відображають наскільки інноваційна діяльність спрямована на реалізацію національних економічних інтересів, а також наскільки цьому критерію приділяється увагу в стратегії регіонального розвитку. Таким показниками можуть бути кількість виданих патентів на винаходи та корисні моделі, кількість розкритих злочинів в сфері охорони інтелектуальної власності та захисту результатів науково-дослідних робіт, кадрова стабільність науково-дослідної діяльності, обсяги державного фінансування інноваційних проектів тощо.

Інноваційна підтримка розкриває ступінь державного сприяння інноваційного розвитку, яке може здійснюватися у двох напрямів – фінансова підтримка та створення наукової інфраструктури [3]. За допомогою показників підтримки (таких як обсяги фінансування наукових проектів з державного чи регіонального бюджету, фінансова підтримка наукових установ, підтримка молодих науковців, державна мережа наукових бібліотек, наукових центрів та центрів колективного користування науковим обладнанням) можна оцінити ефективність інноваційної політики держави, з'ясувати як реалізуються стратегічні цілі розвитку в цій сфері.

Стратегія розвитку регіонів з урахуванням їх інноваційного потенціалу забезпечує балансування регіональних та національних інтересів, визначає траєкторію інноваційної діяльності як державних, так і бізнес-структур. Такий підхід дозволяє розвивати інноваційну діяльність, активно сприяти творчим ініціативам, захищати інноваційні процеси, сприяти їх розвитку.

Висновки. В основі концепції стратегічного управління регіональним розвитком повинні бути покладені ідеї активізації інноваційного потенціалу територій, оскільки це сприятиме конкурентоспроможності регіонів за рахунок інноваційних рішень у всіх сферах економіки. Ефективне використання можливостей регіону щодо інноваційної діяльності дає змогу розвивати інновації, поширювати засади економіки знань, залучати підприємницький сектор у високотехнологічні розробки, покращувати якість життя населення, просувати позитивний імідж регіону.

Інноваційний потенціал регіону – це комплексне поняття. Він поєднує умови інноваційної активності в регіоні, інноваційну безпеку та підтримку інноваційної діяльності як з боку держави, так і бізнес-структур. Оцінка інноваційного потенціалу розкриває перспективи подальшого розвитку регіону, можливості реалізації регіональних та державних національних інтересів на основі економіки знань.

Інноваційний потенціал регіонів України значно змінився під час війни. Погіршились показники інноваційної забезпеченості та інноваційної безпеки в більшості регіонів України [11]. По закінченню воєнних дій буде спостерігатися новий розподіл регіонів України за інноваційним потенціалом і стратегія відновлення повинна засновуватись на можливостях активізації потенціалу найбільш пріоритетних регіонів для розвитку інноваційної діяльності.

Перспективним напрямом майбутніх досліджень з цієї проблематики є моделювання впливу інноваційного потенціалу територій на систему регіональних інтересів. Це сприятиме ефективній інформаційній підтримці інноваційної діяльності, стимулюванню залучення цільових інвестицій та трансферів технологій в контексті реалізації стратегії регіонального розвитку.

Бібліографічний список:

1. Погрізук Б.В., Щербич В.В. Інноваційний потенціал регіонального розвитку в концепції циркулярної економіки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 2 (60). С. 78–84. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).78-84](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).78-84)
2. Буняк Н.М. Інноваційний потенціал регіону: сутність та методика оцінки. *Економіка та держава*. 2011. № 11. С. 38–40. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2011/12.pdf
3. Zinchenko O., Apalkova V., Mylnichenko S., Rudenko O., Prygodniuk O. Procedure for assessing the territorial innovation potential in the context of national economic interests. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. № 1(13 (121)). P. 47–62. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.274058>
4. Григорук П.М., Хрущ Н.А. Інтегральне оцінювання рівня та динаміки інноваційного потенціалу регіону. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. № 3. С. 109–129. URL: http://elar.khmnu.edu.ua/bitstream/123456789/11433/1/mmi2016_3_109_129_0.pdf
5. Дідович Ю., Тізеш П. Інноваційний потенціал розвитку регіональної економіки. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2022. № 1 (85). С. 63–71. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/42103>
6. Полякова Ю.В. Інноваційний потенціал регіонів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6 (2). С. 168–171. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12394>
7. Соколюк К.Ю., Головащенко А.В. Економічний потенціал регіону: інноваційна складова. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 20. С. 29–34. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/7.pdf
8. Fundeanua D.D., Badeleb C.S. The impact of regional innovative clusters on competitiveness. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*. 2014. № 124. P. 405–414. URL: <https://pdf.sciencedirectassets.com/277811>
9. Павлов І., Корецька Ю. Формування стратегії реалізації регіональної інноваційної політики. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2004. № 1. С. 6–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2004_1_3
10. Zinchenko O., Finahina O., Pankova L., Buriak I., Kovalenko Y. Investing in the development of information infrastructure for technology transfer under the conditions of a regional market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2021. Vol. 3(13 (111)). P. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235948>
11. План відновлення України (освіта та наука) / Міністерство освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-planu-vidnovlennya-ukrayini-v-chastini-osviti-i-nauki>

References:

- Pohrishchuk, B. V. & Shcherbych, V. V. (2022) Innovatsiyni potentsial rehionalnoho rozvytku v kontseptsii tsyrkuliarnoi ekonomiky [Innovative potential of regional development in the concept of circular economy]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. "Economy" series*, 2 (60), 78–84. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).78-84](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).78-84)
- Bunyak, N. M. (2011) Innovatsiyni potentsial rehionu: sutnist ta metodyka otsinky [Innovative potential of the region: essence and evaluation method]. *Economy and the state*, 11, 38–40. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2011/12.pdf
- Zinchenko, O., Apalkova, V., Mylnichenko, S., Rudenko, O. & Prygodiuk, O. (2023) Procedure for assessing the territorial innovation potential in the context of national economic interests. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1 (13 (121)), 47–62. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.274058>
- Hryhoruk, P. & Khrushch, N. (2016) Intehralne otsiniuvannia rivnia ta dynamiky innovatsiinoho potentsialu rehionu [Complex assessment of the level and dynamics of innovative capacity of region]. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 109–129. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2016.3-09>
- Didovych, Y. & Tizesh, P. (2022) Innovatsiyni potentsial rozvytku rehionalnoi ekonomiky [Innovative potential of regional economy development]. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*, 1 (85), 63–71. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/42103>
- Poliakova, Ju. V. (2016) Innovatsiyni potentsial rehioniv Ukrainy [Innovative potential of Ukraine' regions]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 6 (2), 168–171. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12394>
- Sokolyuk, K. Yu. & Golovashchenko, A. V. (2018) Ekonomichniy potentsial rehionu: innovatsiina skladova [The economic potential of the region: innovation constituent]. *Market infrastructure*, 20, 29–34. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/7.pdf
- Fundeana, D. D. & Badeleb, C. S. (2014) The impact of regional innovative clusters on competitiveness. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 124, 405–414. Available at: <https://pdf.sciencedirectassets.com/277811>
- Pavlov, I. & Koretskyi, Yu. M. (2004) Formuvannia stratehii realizatsii rehionalnoi innovatsiinoi polityky [Formation of a strategy for the implementation of regional innovation policy]. *Economic Bulletin of the National Mining University*, 1, 6–9. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2004_1_3
- Zinchenko, O., Finahina, O., Pankova, L., Buriak, I. & Kovalenko, Y. (2021) Investing in the development of information infrastructure for technology transfer under the conditions of a regional market. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, vol. 3(13 (111)), pp. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235948>
- Plan vidnovlennia Ukrainy (osvita ta nauka) [Recovery plan of Ukraine (education and science)] / Ministry of Education and Science of Ukraine. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-planu-vidnovlennya-ukrayini-v-chastini-osviti-i-nauki>